

గొర్రెల పెంపకం

డా॥ ఎన్. రాజన్న
డా॥ పి.బస్వారెడ్డి
డా॥ జె.సాయి కిరణ్
డా॥ జె. శశాంక్

కృషి విజ్ఞాన కేంద్రం

పి.వి.నల్గొంపూరావు తెలంగాణ పశువైద్య విశ్వ విద్యాలయం, మమూనుర్, వరంగల్ జిల్లా

గొర్రెల పెంపకం

డా॥ ఎన్. రాజన్న

ప్రధాన శాస్త్రవేత్త

కె.వి.కె. మమూనుర్

డా॥ పి.బస్వారెడ్డి

ప్రధాన శాస్త్రవేత్త

ఎన్.యం.ఆర్.ఐ. హైదరాబాద్

డా॥ జె.సాయి కిరణ్

శాస్త్రవేత్త

కె.వి.కె. మమూనుర్

డా॥ జె. శశాంక్

శాస్త్రవేత్త

కె.వి.కె. మమూనుర్

కృషి విజ్ఞాన కేంద్రం

పి.వి.నర్సింహారావు తెలంగాణ పశువైద్య విశ్వ విద్యాలయం, మమూనుర్, వరంగల్ జిల్లా

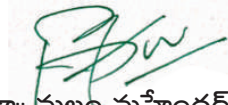
ముందు మాట

భారతదేశం ఆనాదిగా వ్యవసాయిక దేశం. వ్యవసాయంతో పాటుగా పశువుల పెంపకంను మిశ్రమ పద్ధతిలో పెంచడం పరిపాటి. సుమారుగా 20.5 మిలియన్ల రైతులు తమ యొక్క జీవానాధారం కొరకు పశు సంపదపైన ఆధారపడి జీవిస్తున్నారు.

తెలంగాణ, గొర్రెల సంఖ్యలో ప్రథమస్థానంలో మరియు మాంసం ఉత్పత్తిలో నాలుగవ స్థానం ఉంది. తెలంగాణలో సుమారుగా 25 లక్షల మంది గొర్రెలు మరియు మేకల పెంపకం పైన ఆధారపడి జీవిస్తున్నారు.

గొర్రెల పెంపకం సన్నకారు, చిన్నకారు రైతులకు అనువైన వ్యాపకం. ప్రభుత్వం కూడ గొర్రెల పెంపకానికి ప్రోత్సాహానిస్తున్నది. చదువుకున్న గ్రామీణ నిరుద్యోగులైన యువత మరియు ఔత్సాహిక రైతులు గొర్రెల పెంపకం పైన ఆసక్తిని కనబరుస్తున్నారు.

జాతీయ మాంసా పరిశోధన సంస్థ, చెంగిచెర్ల, హైదరాబాద్ వారి ఆర్థిక సహాయంతో గొర్రెల పెంపకం అనే చిరు పుస్తకంలో పొందుపరిచిన గొర్రెల జాతులు, నిర్వహణ పద్ధతులు, పోషకా, గృహవసతి. పునరుత్పత్తి మరియు ఆరోగ్య పరిరక్షణ మొదలైన అంశాలు క్షేత్రస్థాయిలోని వివిధ వర్గాల వారికి ఉపయోగపడుతుంది అని ఆశిస్తున్నాను. అదేవిధంగా ఈ చిరు పుస్తకాన్నికి సంపాదకీయం చేసిన కృషి విజ్ఞాన కేంద్రం, మమూనూర్ శాస్త్రవేత్తలు అభినందనీయులు.

(డా॥ మల్లం మహేందర్)
విస్తరణ సంచాలకులు

విషయసూచిక

క్ర.సం.	విషయం	పేజి నెం.
1	గొర్రెల పెంపకం	1
2	గొర్రెల జాతులు	1
3	గొర్రెల నిర్వహణ పద్ధతులు	6
4	గొర్రెల గృహవసతి	6
5	గొర్రె పిల్లల యాజమాన్యం	7
6	పొట్టేలు పిల్లల పెంపకం	10
7	గొర్రెల పోషణలో మెళకువలు	14
8	గొర్రెలలో పునరుత్పత్తి యాజమాన్యం	15
9	గొర్రెలలో వచ్చే వ్యాధులు - నివారణ	17

గొర్రెల పెంపకం

గొర్రెలు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని సన్నకారు, చిన్నకారు రైతాంగానికి, భూమిలేని నిరుపేదలకు జీవనోపాధి కల్గిస్తూ, కరువు సమయంలో కూడా వీరిని ఆదుకుంటాయి. తక్కువ వర్షపాతంగల తెలంగాణా గొర్రెల పెంపకానికి అనువుగా వుంది. గొర్రెల ద్వారా లభించే ఉన్ని, మాంసము, తోలు, ఎరువులు మొదలైన ఉత్పత్తులు మనకు ఎంతగానో ఉపయోగపడుతున్నాయి. మాంసానికి రోజూ రోజూకు పెరుగుతున్న గిరాకీ కారణంగా గొర్రెల అమ్మకంలో గాని, లాభాలను ఆర్జించడంలో కాని అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి.

మన రాష్ట్రం మాంసం వినియోగంలో ప్రథమ స్థానంలో ఉంది. గొర్రెల పెంపకంపైన సుమారుగ 25లక్షల మంది జీవనోపాధిని కొనసాగిస్తున్నారు. మన రాష్ట్రం 195.12 లక్షల గొర్రెలతో భారతదేశంలోనే ప్రథమ స్థానంలో ఉంది. గొర్రెల పెంపకానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇస్తున్న ప్రాముఖ్యతను చూసి ఇరత కూలస్తూలు గొర్రెల పెంపకంపై ఆసక్తికనబరుస్తున్నారు. కావున గొర్రెల పెంపకం లాభసాటిగా ఉండాలంటే మేలైన యాజమాన్య పద్ధతులను పాటించాలి.

గొర్రెల జాతులు

మన రాష్ట్రంలో గొర్రెల పెంపకం అనాదిగా వస్తున్న జీవనోపా మార్గము. పాడి పశువుల కన్నా గొర్రెల పెంపకం తక్కువ శ్రమతో కూడిన పరిశ్రమ. సంవత్సరం పొడవునా ఆదాయము రావటం వల్ల సన్నకారు మరియు భూమిలేని రైతులు, గొర్రెల పెంపకంపై మక్కువ చూపిస్తున్నారు. ఈ నేపథ్యంలో వివిధ బగొర్రెల జాతులు వాటి పెంపకంలో మెళకువలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

భారతదేశంలోని గొర్రెల జాతులు - వాటి లక్షణాలు

మన దేశంలో సుమారుగా 45 రకాల గొర్రెల జాతులు కలవు

ఉత్తర వాయువ్య ప్రాంతము - ఛోడ్లా, నాళి, మార్వారి, మార్గా, జైసల్మేరీ, మాలపురా

ఉత్తర సమశీతోష్ణ ప్రాంతము - గడ్డి, రాంపూర్, భకర్నాల్, పూంబి, కాత్మీర్మేరీనో, చంగ్ తాంగీ

దక్షిణ ప్రాంతము - దెక్కని, నెల్లూరు, బల్లారి, మాండ్యో వెంబూర్, కోయంబత్తూర్, మద్రాస్ రెడ్, రామ్నాథ్ వైట్

తూర్పు ప్రాంతము - ఛోటా నాగ్పురి, సహ్యాద్రి, గంజామ్

డక్కని

● మహారాష్ట్ర, తెలంగాణ మరియు కర్ణాటక సరిహద్దు ప్రాంతాలకు చెందిన గొర్రెలు.

● నలుపు శరీర వర్ణంతో, తెల్లబిమచ్చలు కలిగి మధ్యస్థ ఆకారంలో ఉంటాయి చెవులు వెడల్పుగా, చదునుగా ఉండి వేలాడుతూ ఉంటాయి.

తోక సన్నగా మరియు పొట్టిగా ఉంటుంది.

ఉన్ని చాలా గరకుగా ఉండి, వెంట్రుకల మాదిరిగా ఉండును.

గొర్రెపోతు సరాసరి 36 కేజీలు, ఆడ గొర్రె 29 కేజీల బరువు తూగును

నెల్లూరు

ఈ జాతి గొర్రెలు శరీర వర్ణమును బట్టి మూడు రకాలుగా వర్గీకరించబడినవి.

ఎ. పల్లా

శరీర వర్ణము తెలుపు రంగులో ఉండి, గోధుమ రంగు మచ్చలు, తల, మెడ, వెనుక భాగము మరియు కాళ్ళపైన ఉండును.

ఈ రకము ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ఆత్మకూరు, నెల్లూరు, కొవ్వూరు మరియు కందుకూరు మండలాలలో లభించును.

బి.జోడిపి

శరీరము తెలుపు రంగులో ఉండి నలుపు మచ్చలు పెదవులు, కళ్ళు, క్రింది దవడ, పొట్ట మరియు కాళ్ళ పైన ఉండును.

- శరీరము ముదురు గోధుమ రంగులో ఉండును. ఈ రకము వెంకటగిరి, రాపూరు, గూడూరు, దర్శి, కనిగిరి, కందుకూరు మండలాలలో మరియు కర్నూలు జిల్లాలో లభించును.
- ఈ జాతి గొర్రెలు చాలా పాడవుగా ఉండి, వెంట్రుకలు తక్కువగా, పలుచగా ఉండును
- గొర్రెపోతులు కొమ్ములు కలిగి గొర్రెలు కొమ్ములు లేకుండా ఉండును.
- చెవులు పాడవుగా, వ్రేలాడుతూ ఉండును.
- తోక పొట్టిగా, సన్నగా ఉంటుంది.
- దక్షిణ భారతదేశంలో ఈ జాతి గొర్రెలు మాంసోత్పత్తికి ఎక్కువగా ప్రసిద్ధి గాంచినవి.
- గొర్రెపోతులు 37 కేజీలు, ఆడ గొర్రెలు 30 కేజీల బరువు వరకూ ఉంటాయి.

బక్కారి

- ఈ జాతి గొర్రెలు కర్ణాటకలో బక్కారి జిల్లాకు చెందినవి.
- గొర్రెలు మధ్యస్థంగా ఉండి, తెలుపు నలుపు రంగులు కలగలిపి ఉండును.
- చెవులు మధ్యస్థ పాడవుతో చదునుగా ఉండి వ్రేలాడుతూ ఉంటాయి.
- తోక చిన్నదిగా, సన్నగా ఉంటుంది.
- ఉన్ని గరుకుగా, వెంట్రుకల మాబిరిగా ఉండును.
- గొర్రెపోతులు 35 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రెలు 27 కేజీల బరువు ఉంటాయి.

మాండ్వా

- కర్ణాటకలోని మాండ్వా మరియు మైసూరు జిల్లాలలో ఈ జాతి గొర్రెలు లభించును.
- ఈ జాతి గొర్రెలు చిన్నదిగా దృఢంగా ఉండి శరీర ఆకృతి వెనుక భాగము నుండి చూసినప్పుడు తిరగేసిన 'U' ఆకారములో కనిపిస్తాయి

- చెవులు పాడవుగా, ఆకులను పోలి, వ్రేలాడుతూ ఉంటాయి.
- శరీరముపై వెంట్రుకలు దట్టంగా మరియు గరుకుగా ఉండును.
- గొర్రెపోతులు 34 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రెలు 23 కేజీల బరువు ఉంటాయి.

ఛోక్లా

- ఈ జాతి గొర్రెలు రాజస్థాన్ రాష్ట్రంలోని జకనేర్ జిల్లాకు చెందినవి.
- శరీరము ఎరుపు నుంచి ముదురు గోధుమరంగులో వుండును.
- శరీర బరువు మధ్యస్థంగా ఉండి కొమ్ములు లేకుండా ఉంటాయి.
- గొర్రెపోతు 35 కేజీల వరకు మరియు ఆడ గొర్రెలు 23 కేజీల వరకు బరువు ఉంటాయి.

నాళి

- ఈ గొర్రెలు రాజస్థాన్ లోని గంగానగర్, చురు జిల్లాలో ఆవిర్భవించాయి.
- మంచి నాణ్యత కలిగిన కార్పేట్ ఉన్నిని ఇస్తాయి.
- శరీరము గులాబి రంగులో ఉండి ముఖము గోధుమ రంగులో ఉండును.
- ఉన్ని తెల్లగా, దట్టంగా, పాడవుగా ఉండును.
- గొర్రెపోతులు 35 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రెలు 24 కేజీల బరువు ఉండును.

మార్వారి

- ఈ జాతి గొర్రెలు గుజరాత్ రాష్ట్రంలోని జయోరియా జిల్లాలో మరియు రాజస్థాన్ లోని అజ్మీర్, ఉదయ్ పూర్ జిల్లాలకు చెందినవి.
- ముఖము నలుపుగా ఉండి లేత నలుపు వర్ణం మెడ, తెలుపు శరీరము కలిగి ఉండును.
- గొర్రెపోతులు 31 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రెలు 26 కేజీలు బరువు ఉండును.

మాగ్రా

- రాజస్థాన్ లోని జకనేర్, జైసల్మేర్, చురు, నాగూర్ జిల్లాలు ఈ జాతి జన్మస్థలం.
- నాణ్యమైన కార్పేట్ ఉన్ని కల్గి ఉంటాయి.
- మధ్యస్థ ఆకారం నుండి పెద్దవిగా ఉంటాయి.
- శరీరము తెలుపు వర్ణంలో ఉండి ముఖముపై గోధుమ రంగు మచ్చలు ఉంటాయి.
- ఉన్ని నాణ్యత తక్కువగా ఉంటుంది.
- గొర్రెపోతు 27 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రె 24 కేజీలు ఉంటుంది.

మాలేపురా

- మంచి శరీర ఆకృతితో నాణ్యమైన ఉన్నిని కలిగి ఉండే గొర్రెలు.
- దృఢమైన శరీరముతో కాళ్ళు పాడవుగా వుండును.

- ముఖము గోధుమ రంగులో, చెవులు చిన్నవిగా మరియు గొట్టపు ఆకారంలో ఉండును
- ఈ జాతి గొర్రెలకు కొమ్ములు ఉండును.
- ఉన్ని తెల్లగా, గరుకుగా వుండును.
- గొర్రెపోతు 38 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రె 24 కేజీలు ఉండును.

జైసల్మేరీ

- ఈ జాతి గొర్రెలు ఉత్తర వాయువ్య ప్రాంత గొర్రెలలో పెద్దవిగా ఖ్యాతి గాంచినవి.
- పాడవుగా మరియు బలిష్ఠంగా ఉంటాయి.
- నలుపు రంగు లేదా ముదురు గోధుమరంగు ముఖము మరియు మెడ భాగమును కలిగి ఉంటాయి.
- ముక్కుప్రస్ఫుటంగా ఉండి, చెవులు పాడవుగా క్రిందకు వేలాడుతూ ఉంటాయి.
- శరీరము తెలుపు వర్ణములో ఉండి, ఉన్ని పలువగా మధ్యస్థ నాణ్యత కలిగి ఉంటుంది.
- గొర్రెపోతు బరువు 30 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రె 28 కేజీలు ఉండును.

రాంపూర్ బూషేర్

- హిమాచల్ప్రదేశ్ మరియు ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రాలలో ఈ జాతి గొర్రెలు విరివిగా లభించును.
- ఉన్ని తెలుపు రంగులో ఉండి కొన్ని చోట్ల గోధుమ / నలుపు రంగు మచ్చలు కలిగి ఉండును.
- చెవులు పాడవుగా క్రిందకి వేలాడుతూ ఉంటాయి.
- గొర్రెపోతులు కొమ్ములతో, గొర్రెలు కొమ్ములు లేకుండా ఉంటాయి.
- ఉన్ని మధ్యస్థ నాణ్యతతో, ఒత్తుగా ఉండును.
- ఒక సంవత్సర కాలంలో 1-1.5 కేజీల ఉన్నిని ఇస్తాయి.
- కాళ్ళు, పొట్ట భాగము మరియు ముఖ భాగాలలో ఉన్ని ఉండదు.
- గొర్రెపోతు సరాసరి 30 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రె 25 కేజీల వరకు బరువు ఉంటాయి.

గడ్డి

- ఈ జాతి గొర్రెలు జమ్ముకాశ్మీర్, హిమాచల్ప్రదేశ్ మరియు ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రాలలోని కొన్ని జిల్లాలలో లభించును. గొర్రెలు మధ్యస్థ ఆకారంలో ఉండి, తెలుపు వర్ణము కలిగియుండును.
- ఉన్ని చాలా ఒత్తుగా మరియు సున్నితంగా ఉండును. గొర్రెపోతు 35 కేజీలు మరియు ఆడ గొర్రె 30 కేజీల బరువు ఉండును.

ఛోటానాగ్‌పురి

- ఈ జాతి గొర్రెలు పశ్చిమ బెంగాల్ రాష్ట్రానికి చెందినవి.
- గొర్రెలు చిన్నవిగా బరువు తక్కువగా ఉండును.
- శరీర వర్ణము లేత బూడిద మరియు గోధుమ రంగులో ఉండును.
- ఈ జాతి గొర్రెలకు కొమ్ములు ఉండవు. ఉన్ని గరుకుగా, వెంట్రుకల మాదిరిగా ఉండును.
- ఆడ గొర్రెలు మరియు పోతులు సరాసరి 17 నుండి 20 కేజీల బరువు వరకూ తూగును.

గంజామ్

- ఈ జాతి జన్మస్థలం ఒడిస్సా రాష్ట్రంలోని పర్బసీ, పూరి మరియు కోరాపుట్ జిల్లాలు.
- గొర్రెలు మధ్యస్థంగా ఉండి, శరీరము గోధుమ నుండి ముదురు గోధుమ వర్ణంలో ఉండును.
- కొన్ని గొర్రెలలో తెల్లని మచ్చలు ముఖము మరియు శరీరముపైనా ఉండును.
- చెవులు మధ్యస్థంగా ఉండి, వ్రేలాడుతూ ఉంటాయి.
- ముక్కు పైకి మొనతేలి కుంభాకారంలో ఉండును.
- గొర్రెలలో కొమ్ములు ఉండవు. సరాసరి బరువు 24 కేజీలు.

గొర్రెల నిర్వహణ పద్ధతులు

పచ్చిమేత లభ్యత బట్టి గొర్రెలను 3 పద్ధతుల్లో పెంచుకోవచ్చు. ఎ) విస్తృత పద్ధతి (ఎక్స్టెన్సివ్), బి) పాక్షిక సాంద్రత పద్ధతి (సెమి ఇంటెన్సివ్ సిస్టమ్), సి) సాంద్ర పద్ధతి (ఇంటెన్సివ్ సిస్టమ్)

విస్తృత పద్ధతి

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో విరివిగా వినియోగిస్తున్న పద్ధతి. ఈ పద్ధతిలో రైతులు గొర్రెలకు ఎటువంటి దాణా మేతలు ఇవ్వకుండా, కేవలం బయట లభించు జీడు భూములలో గడ్డిని మేపుతూ తక్కువ ఖర్చుతో పెంచుకోవడం. దీనివల్ల నిర్వహణ వ్యయం తక్కువగా వున్నా, సరియైన మేత లభించక పోవడం వల్ల తక్కువ పెరుగుదల కలిగి వుంటాయి.

విస్తృత పద్ధతిలో గొర్రెల/మేకల పెంపకం సులభంగా వున్నా, జీవాన్ని నిరంతరం పచ్చిమేత కొరకు ఎక్కువ దూరం నడిపించడం వల్ల పెరుగుదల మందకొడిగా వుంటుంది. జీవాలలో వ్యాధులు, మరణాల వల్ల ఎక్కువ నష్టాన్ని కలిగిస్తుంటాయి.

పాక్షిక సాంద్ర పద్ధతి

రైతులు సన్న జీవాలకు తాత్కాలిక గృహ వసతి మరియు మేపుకు తోడుగా దాణా మేతల్ని అవసరాల్ని బట్టి ఇవ్వడం వల్ల తక్కువ మేపు ఖర్చుతో గొర్రెల్ని బాగా పెంచుకోవచ్చు. దీని కొరకు ప్రతిరోజూ కనీసం 4-6 గంటలు గొర్రెల్ని మేకల్ని బయట మేపుతో పాటుగా షెడ్యూల్లో గొర్రెలకు దాణా ఇవ్వడం వల్ల ఆహార సమతుల్యత లభిస్తుంది. తద్వారా రైతులు వేసవిలో మేత కొరకు దాణా మరియు ఇతర మేతల్ని అందించడం వల్ల గొర్రెల్లో పోషక లోపాన్ని నివారించవచ్చు.

సాంద్ర పద్ధతి

గొర్రెల పెంపకం శాస్త్రీయంగా చేపట్టు అవకాశం ఈ పద్ధతి మొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం. గొర్రెలను షెడ్యూల్లో వుంచుతూ వాటికి కావలసినంత మేత, నీరు ఇతర సౌకర్యాల్ని తగిన విధంగా ఏర్పాటు చేసి పెంచడం వల్ల నాణ్యమైన గొర్రెల్ని ఉత్పత్తి చేయడానికి ఇది బాగా అనుకూలమైన పద్ధతి. గొర్రెలకు ఈ పద్ధతిలో తగినంత పచ్చిమేతలు, దాణా పోషణ ఇవ్వడం మూలంగా సకాలంలో జీవాలు పిల్లల్ని ఈనుతాయి. పొట్టేలు పిల్లలపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపడం వల్ల రైతులకు నికర లాభం ఎక్కువగా ఉంటుంది. కానీ షెడ్యూ నిర్మాణం కోసం మరియు దాణా, పచ్చిమేతల ఖర్చులు కొద్దిగా రైతులకు భారంగా వుంటాయి. దీని కొంప్లెక్స్ తగిన నిధులు మరియు కావలసినంత స్థలం లభించుట అంత సులభం కాదు.

గొర్రెల గృహవసతి

గొర్రెలను చలి, ఎండ మరియు వాన నుండి కాపాడుకోవడానికి సరైన గృహవసతి కల్పించాలి. జీవాల వయస్సును బట్టి మరియు సంఖ్యను బట్టి విడివిడిగా పాకలు నిర్మించుకోవాలి. ప్రతి జీవానికి 10 చదరపు అడుగుల చొప్పున స్థల విస్తీర్ణం కలిగి వుండేట్లుగా చూడాలి. చూడి గొర్రెలకు మరియు చిన్న పిల్లలకు ప్రత్యేక గృహ వసతి కల్పించాలి. జీవాలకు స్థలం తగినంత లేకుంటే అనారోగ్యం ప్రబలి జీవాలకు రోగాలు త్వరితగతిన వ్యాప్తి చెందుతాయి.

పాక కొలతలు:

100 జీవాలకు సరిపోయే షెడ్డును 40 అడుగుల పొడవు, 25 అడుగుల వెడల్పు, 15 అడుగుల మధ్య ఎత్తు మరియు 7 అడుగుల ప్రక్కల చూరి ఎత్తుతో నిర్మించుకోవాలి.

పాకల నిర్మాణం:

గాలి, వెలుతురు పుష్కలంగా దొరకటానికి, తుపాను వంటి ప్రకృతి వైపరీత్యాల వల్ల వర్షపు నీరు పాకల్లోకి పడకుండా ఉండేలా పాకలను తూర్పు పడమర దిశలలో నిర్మించాలి. పాకలో గాలి, ముందు ఖాళీస్థలంలో గాలి, సిమెంటు లేక రాతి బండలు పరచరాదు. కేవలము మొరంమట్టి వేయించాలి. జీవాలు విసర్జించిన మూత్రం సులభంగా భూమిలోకి ఇంకిపోవాలి. లేనిచో నేల తేమగా చూరి బురదవుతుంది. జీవాలు పడుకొని విశ్రాంతి తీసుకోలేవు. జీవాల పొదుగు, జననేంద్రియాలకు, శరీరానికి పేడ, మట్టి అంటుకొని అంటువ్యాధులు ప్రబలే ప్రమాదముంది.

చక్కని గృహవసతి ఎల్లప్పుడూ తక్కువ ఖర్చుతో నిర్మించుకోవడం లాభదాయకం. ఎక్కువ కాలం పాటు వుండుటకుగాను సిమెంట్ రేకులతో శాశ్వత గృహవసతి కల్పించవచ్చు. జీవాలకు షెడ్డులో మేత ఇవ్వడం కొరకు మేత, నీటి తొట్టెలను వాటికి అనుకూలంగా నిర్మించాల్సి వుంటుంది. షెడ్డులో అమర్చిన దాణా, నీటితొట్టెలను ప్రతిరోజు శుభ్రపరిచి కొత్త నీటిని పెట్టాలి. దాణా తొట్టెలను, దాణా వేయుటకు ముందు శుభ్రపరచాల్సి వుంటుంది. దీనివల్ల పరాన్న జీవుల వలన కలిగే వ్యాధుల వ్యాప్తిని సక్రమంగా అరికట్టవచ్చు.

గొర్రె పిల్లల యాజమాన్యం

గొర్రెలు పెంపకం లాభదాయకంగా ఉండాలంటే పిల్లలు పుట్టిన వెంటనే శాస్త్రీయ పద్ధతిలో యాజమాన్యం, పోషణ మరియు ఆరోగ్యపరిరక్షణ చర్యలు చేపట్టాలి.

పుట్టిన వెంటనే తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు

- గొర్రె పిల్ల పుట్టిన వెంటనే ముక్కు నోటి మీద ఉండే పొర తొలగించి పొడి గుడ్డు తో తుడవాలి.
- బొడ్డు దానంతట అదే విడిపోని యెడల రెండు అంగుళాల పొడవు వరకు కత్తిరించి అయోడిన్ తో శుభ్రపరచాలి.
- పుట్టిన అరగంటలోపు ముగ్గుపాలు తాగించాలి. ముగ్గుపాలల్లో మాంసకృత్తులు, ఖనిజలవణములు, విటమిన్లు మరియు వ్యాధి నిరోధక శక్తినిచ్చే యాంటిబాడీలు అధికంగా వుంటాయి.
- పిల్లలను పొడిగా, వెలుతురు మరియు గాలి బాగా ప్రసరించు ప్రాంతాలలో ఉంచాలి.
- పిల్లలను చలి గాలి నుండి కాపాడుకోవాలి.

పాలు మరియు వరకు పొందించవలసిన యాజమాన్య పద్ధతులు

- పాలు మరియు వరకు (దాదాపు 3 నెలలు) గొర్రెపిల్లలపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకోవాలి.
- పిల్లలను తల్లితో పాటు మందతో పంపకుండా కొట్టంలో ఉంచి పెంచాలి. తల్లితో పాటు పంపినట్లయితే అధిక శక్తి వృధా అయి పెరుగుదల తగ్గుతుంది.
- ఇంటి దగ్గర పెట్టిన పిల్లలను గాలి, వెలుతురు సమృద్ధిగా ఉండే కొట్టంలో తడికలు / పొదలు కట్టి అందులో వదలాలి. వరిగడ్డి ఎక్కువేసినట్లయితే వెచ్చగా ఉండి పిల్లలు మట్టి తినకుండా చూడవచ్చు.

- కొన్ని ప్రాంతాలలో గంప క్రింద పిల్లలను కప్పి పెడతారు. ఇలా చేయడం వల్ల దానికింద చిత్తడిగా తయారై అమెక్సనియా వాయువు విడుదలై పిల్లలకు శ్వాసకోశ వ్యాధులు కలుగజేస్తాయి.
- అదే విధంగా చిత్తడిగా ఉన్న యెడల అంటువ్యాధి కారకక్రిములు ఎక్కువగా వృద్ధి చెందే అవకాశం ఉంటుంది. ముఖ్యంగా రక్తపారుడు కలుగచేయు కాఫ్పిడియా వ్యాధి సోకే అవకాశం ఎక్కువ కావున పిల్లలను గాలి, వెలుతురు సక్రమంగా ప్రసరించే విధంగా దడి కట్టి అందులో ఉంచడం మంచిది.
- మందలో తల్లి జీవాలను వేరు చేసి మేపుకు పంపిన తరువాత పిల్లలన్నింటిని పరీక్షించి ఆరోగ్యంగా ఉన్నదీ లేనిదీ చూడాలి. నలతగా ఉన్న పిల్లలకు వెంటనే చికిత్స చేయాలి.
- కొన్ని తల్లి గొర్రెలు పిల్లలకు పాలు సరిగా త్రాగించవు. అలాంటి వాటిని గమనించి తల్లిని పట్టి త్రాగించాలి. ఒకవేళ తల్లి దగ్గర పాలు తక్కువ ఉన్నట్లయితే, పాలు బాగా ఉన్న ఇంకొక తల్లి గొర్రె దగ్గర త్రాగించాలి.

గొర్రెల పిల్లల పోషణ

గొర్రెలు పెంపకందారులు పిల్లల పోషణలో తగిన మెళకువలు పాటించనందున వారికి సరియగు పాలు మరియు ఇతర పోషక పదార్థాలు లభించక అవి రోగాల పాలై మరణిస్తున్నాయి. పిల్లల శరీర బరువు పుట్టినప్పుడు 2-3 కిలోలుంటుంది. పిల్లల జీవితంలో మొదటి 48 గం.లు చాలా ముఖ్యమైనవి. పిల్లలు పుట్టిన వెంటనే అరగంటలోపు తల్లినుండి జున్నుపాలు త్రాగాలి.

గొర్రెపిల్లల దాణా

గొర్రెపిల్లల దాణాలో 20% మాంసకృత్తులు (CP) మరియు 70-75% జీర్ణమయ్యే పోషక పదార్థాలు (TDN) ఉండవలెను.

గొర్రెపిల్లల దాణాకు ఉదాహరణ

మొక్కజొన్న	40 కిలోలు
శనగపిండి	30 కిలోలు
గోధుమ తవుడు	10 కిలోలు
నూనె తీసిన వరి తవుడు	12.5 కిలోలు
మొలాలిన	5 కిలోలు
లవణ మిశ్రమము	2 కిలోలు
ఉప్పు	0.5 కిలోలు

- గొర్రెపిల్లల దాణాను 10వ రోజు నుండి పప్పుజాతికి చెందిన ఎండుగడ్డిని 15వ రోజు నుండి గొర్రె/మేక పిల్లలు ఎంత తింటే అంత ఇవ్వాలి. బరువు, వయస్సు పెరిగే కొద్దీ అవి ఎక్కువ తింటాయి.
- ఒక పిల్లకు 10వ రోజు నుండి 90వ రోజు వరకు అనగా తల్లి నుండి వేరు చేయు వరకు సుమారు 12 నుండి 15 కిలోల గొర్రె పిల్లల దాణా మరియు 30 కిలోల పప్పుజాతి ఎండు పశుగ్రాసము కావలసి ఉంటుంది.

- గొర్రెపిల్లలలో పెరుగుదల మొదటి మూడు మాసాలలో ఎక్కువగా అంటే రోజుకు దాదాపు 150 గ్రాములు ఉంటుంది. ఇలా అధిక పెరుగుదల ఉన్న పిల్లలే ముందు ముందు కూడా ఏవుగా పెరిగి రైతు సోదరులకు లాభాలను ఆర్జిస్తాయి. కావున పాలు మలచే వయస్సు వరకు తల్లిపాలకు అదనంగా పోషణ ఇవ్వాలి.
- పిల్లల దడిలో వేప కొమ్మలు వ్రేలాడ దీసినట్లయితే పిల్లలు నిధానంగా ఆకులు తింటూ అవి జీర్ణించుకోవటానికి అలవాటు పడతాయి.
- గొర్రె పిల్లలకు ఇచ్చే దాణా ఆయా ప్రాంతాలలో లభించే ముడి సరుకులు ఉపయోగించి రైతుసోదరులు ఇంటి దగ్గర తయారు చేసుకోవచ్చును.
- ఖనిజ లవణ మిశ్రమ ఇటుకలను పాకలలో వ్రేలాడదీయాలి.
- బాహ్య పరాన్న జీవులను అరికట్టాలి.
- మూడు నెలల వయస్సులో గొర్రె పిల్లలను దాదాపు 8 గంటల సేపు బయట మేతకు పంపుతూ, ఉదయం లేదా సాయంత్రం 150 గ్రాముల దాణా లేదా అవసరం మేరకు వేరుశనగ / ఉలవ / కంది / శనగ / మినుము / పెసరపొట్టు మేపినట్లయితే ఆరు నెలల వయస్సు వచ్చేటప్పటికి దాదాపు 18-20 కిలోల బరువు పెరిగి మార్కెట్టులో మంచి ధర పలుకుతాయి.
- శుభ్రమైన గాలి ఎల్లవేళలా ప్రసరిస్తుండాలి.
- 2 వారాల వయస్సు తరువాత మొదటిసారి నట్టల నివారణ మందు త్రాగించాలి. నట్టల మందు త్రాగించేటప్పుడు ఊపిరితిత్తులలోనికి మందు పోకుండా జాగ్రత్తగా త్రాగించాలి.
- నట్టల మందు త్రాగించిన 10-15 రోజుల వ్యవధిలో చిటుక వ్యాధి టీకా మందు ఇవ్వాలి. తరువాత నెల రోజులకు బూస్టర్ డోసు టీకా ఇవ్వవలసి ఉంటుంది.
- చిటుక వ్యాధి టీకా ఇచ్చిన 30 రోజుల తర్వాత బొబ్బ రోగానికి టీకా మందు ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. పైన చెప్పినట్లు శాస్త్రీయ పద్ధతులు పాటిస్తూ గొర్రెపిల్లలను పెంచినట్లయితే పెరుగుదల బాగా ఉంటుంది.

గొర్రె పిల్లల సంరక్షణ చేపట్టవలసిన కార్యక్రమములు

వ.నం.	వయస్సు	చేపట్టవలసిన కార్యక్రమము
1.	3-5వ రోజు	పారుడు మరియు నెమ్మును నివారించుటకు యాంటీబయాటిక్ మందులు వాడాలి.
2.	7-10వ రోజు	అజీర్ణం మరియు పసికర్లు రాకుండా ఉండుటకు లివర్ టానిక్ త్రాగించాలి.
3.	14వ రోజు	అంతర పరాన్న జీవుల నుండి పిల్లల రక్షణకు నట్టల నివారణకు మందును (అల్ట్రెండజోల్) త్రాగించాలి.
4.	2వ నెల	చిటుకు వ్యాధి నిరోధక టీకాను వేయించాలి.
5.	3వ నెల	నట్టల నివారణకు మందు (ఫెన్ బెండ్ జోల్)ను త్రాగించాలి. మరియు బొబ్బరోగుల / మశూచి వ్యాధి నిరోధక టీకా వేయించుకోవాలి.
6.	4వ నెల	పారుడు రోగం (పి.పి.ఆర్) మరియు గాలికుంటు వ్యాధి నిరోధక టీకాలు తప్పనిసరిగ్గా వేయించాలి.
7.	6వ నెల	నట్టల నివారణ మందు (లివామిజోల్) ను త్రాగించాలి.
8.	9వ నెల	నట్టల నివారణ మందు (లివామిజోల్) ను త్రాగించాలి.
9.	10వ నెల	నట్టల నివారణ మందు (లివామిజోల్ + ఆక్సిక్లోజనైడ్)ను త్రాగించాలి.

పాత్రలు పిల్లల పెంపకం

నానాటికీ మాంసం వినియోగం పెరుగుతూ వుండి మరియు పెంపకందారులు శాశ్వత కులవృత్తులు వదిలిపెట్టి ఇతర ఆదాయ మార్గాలను ఎంచుకోవడం వల్ల గొర్రెపిల్లల ఉత్పత్తి క్రమంగా కుంటుపడుతుంది. కానీ గొర్రె పిల్లల్ని శాస్త్రీయ పద్ధతుల ద్వారా ఎవరైనా సులభంగా పెంచి మంచి లాభాల్ని పొందవచ్చు.

మన రాష్ట్రంలో గొర్రెల పెంపకం సాధారణంగా కులవృత్తిగా వున్నట్లు అందరికీ తెలిసిందే, కాని ఇలా చెయ్యడం వల్ల నాణ్యమైన పిల్లల్ని రైతులు ఉత్పత్తి చేసినా, వాటి ఎదుగుదల సక్రమంగా లేకపోవడం, మంద పరిమాణం మరియు తగిన వసతులు లేకపోవడం వల్ల పిల్లల్ని 3 నుండి 4 నెలల్లోపు విక్రయించుతూ వుంటారు. దీని వల్ల గొర్రెపిల్లల పెరుగుదల తగ్గిపోవడం మూలంగా అనుకున్న సమయానికి (అంటే 9 నెలల నుండి 1 సంవత్సరము వయస్సులో) అంత బాగా పెరగడం లేదు. దీనివలన రైతులు అనుకున్న లాభాల్ని రాబట్టలేకపోతున్నారు.

పాత్రలు పిల్లల ఎంపిక

మాంసోత్పత్తి కొరకు పాత్రలు పిల్లలు బాగా ఉపయోగపడుతాయి. సాధారణంగా తల్లి గొర్రె పాలవల్ల గొర్రెపిల్లలు రోజుకు 100 నుండి 200 గ్రాముల వరకు పెరుగుదల వుండడాన్ని గమనించవచ్చు. రైతులు ఈ పిల్లలన్ని 3 లేక 4 నెలల వయస్సులో మాంసం కొరకు ఇతరులకు అమ్మడం పరిపాటి. ఈ వయస్సులో గొర్రె పిల్లల శరీర బరువు 12 నుండి 15 కిలోల వరకు ఉంటాయి. రైతులు మాంసోత్పత్తి కొరకు పిల్లల్ని కొనేటప్పుడు కొన్ని సూచనలు పాటించడం వల్ల మంచి వాటిని ఎంపిక చేయవచ్చు.

- గొర్రె పిల్లల వయస్సు 4 నెలల కన్నా ఎక్కువగా వుండడం.
- ఆరోగ్యంగా చురుకుగా వుండాలి.
- శరీరంపై అధికంగా వెంట్రుకల్ని కలిగి వుండరాదు.
- శరీరంపై గల ఉన్ని తగినంత వుండి సునుపుగా వుండాలి.
- ఎటువంటి అనారోగ్య లక్షణాల్ని కలిగి వుండరాదు.
- నోరు, ముక్కురంధ్రాలు నుండి ద్రవాలు లేకుండా వుండాలి.
- మంచి ఆకలిని కలిగి వుండాలి.
- ఎటువంటి అంగవైకల్యాన్ని కలిగి వుండరాదు.
- ఎంపిక చేసుకున్న పిల్లలు సమాన పరిమాణం కలిగి వుండాలి.
- సరియైన జాతి లక్షణాలతో పాటు మంచి శరీర సౌష్ఠ్యం, ఎత్తు, కొలతల్ని కలిగి వుండాలి.
- పొరుడు రోగాన్ని కలిగి ఉండకూడదు.

పాత్రలు పిల్లలకు గృహవసతి

గొర్రె పిల్లల పెంపకందారులు శరీర పరిమాణం, వయస్సులను బట్టి పిల్లల్ని మందకు 40 నుండి 50 వరకు వుండున్నట్లుగా వేరుచేసి పెంచుకోవాలి.

ప్రతి గొర్రెపిల్లకు వయస్సును బట్టి 5 చదరపు అడుగుల విస్తీర్ణ వుండునట్లు, పెద్ద పిల్లలకు 10 చదరపు అడుగుల విస్తీర్ణం ఉండునట్లు పాకల ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. పెద్ద కొలతలు 40x15 అడుగుల పొడవు, వెడల్పు వుండునట్లుగా తక్కువ ఖర్చుతో నిర్మించుకోవడం ఉత్తమం. అదనంగా 50 నుండి 60 పిల్లలకు విడిగా పెద్ద నిర్మించుకొన్న పిల్లలు ఆరోగ్యంగా ఎదుగుతాయి. పెద్ద పై కప్పు తాటి / కొబ్బరి / ఇతర ఎండిన ఆకులతో నిర్మించితే ఎండాకాలంలో పెద్దను చల్లగా వుంచుకోవచ్చు.

పెద్ద వెలుపల / లోపల తగిన విధంగా దాణా తొట్టెల్ని నిర్మించుకోవడం వల్ల పిల్లలకు పరిశుభ్రమైన దాణా / మేతల్ని ఇవ్వవచ్చు. నీటి తొట్టెల్ని పెద్ద బయట నిర్మించాలి.

ప్రతి గొర్రె పిల్లకు కనీసం 15 సెం.మీ.ల పొడవు ఉండేట్లుగా దాణా, నీటి తొట్టెల్ని నిర్మించుకోవాలి. పెద్ద పొడవు ఉత్తర, దక్షిణాలుగా వుండునట్లు నిర్మించుకోవాలి. దీనివల్ల ఎండ, పొడిగాలి తగిలి పెద్ద నేల భాగం పొడిగా వుంచుకోవచ్చు.

సరియైన గృహవసతి కల్పించడంతో పాటు పెద్దలను అవసరాన్ని బట్టి ప్రతిరోజూ శుభ్రం చేస్తుండాలి. పెద్ద లోపల గోడలకు తరచుగా (రెండు నెలల కొకసారి) సున్నం వేయించాలి. దీనివల్ల పరాన్న జీవుల వ్యాప్తిని అరికట్టవచ్చు. పెద్ద గోడల్ని అవసరాన్ని బట్టి క్రిమిసంహారక మందుల పిచికారి చేయడం వల్ల గోమార్లుని నిరోధించవచ్చు. పెద్ద చుట్టూ కంచె లేదా ఇసుప జాలీ వుంచుకోవడం వలన కుక్కల దాడి నుండి గొర్రె పిల్లల్ని కాపాడుకోవచ్చు.

ఆహార పోషణ

పొట్టేలు పిల్లల పెంపకంలో ప్రధానమైన భాగం వాటి పోషణ. ఇది మొత్తం నిర్వహణ ఖర్చులో 60 నుండి 70 శాతం వుంటుంది. రైతులు ఇతర మార్గాల వల్ల పోషణ భారం తగ్గించుకోవచ్చు. పాక్షిక సాంద్రపద్ధతిలో పోషణ భారం తగ్గించుకోవచ్చు. పాక్షిక సాంద్ర పద్ధతిలో అనగా గొర్రెలను బయటి మేతతో పాటుగా దాణా కొంతమేరకు ఇవ్వడం ఈ పద్ధతిలో ఉంటుంది. దీని కొరకు రైతులు ప్రతి 100 గొర్రె పిల్లలకు ఇద్దరు కులీలను ఏర్పాటు చేసుకొని వాటిని ఆరుబయట ప్రతిరోజూ తక్కువ దూరం వెళ్ళి మేపుకొని రావాల్సి వుంటుంది. లేదా పండ్ల తోటల్లో గడ్డిని పెంచి మేత కొరకు వినియోగించాల్సి వుంటుంది. కాబట్టి పొట్టేలు పిల్లల పెంపకం, పండ్ల తోటలు వున్న వారికి మిక్కిలి అనుకూలం. దీని కొరకు పండ్ల తోటల్లో స్థిర జాతి గడ్డిని పెంచుకోవాలి.

చల్లని ప్రాంతాల్లో గొర్రె పిల్లల్ని ప్రతిరోజూ కనీసం 4 నుండి 6 గంటలు బయట మేతకు తీసుకెళ్ళాలి. దీనికి అదనంగా ప్రతి రోజూ మేత లభ్యత, వయస్సును బట్టి 100 గ్రాముల నుండి 150 గ్రాముల వరకు దాణాని ఆహారంగా ఇవ్వాలి. వేసవిలో బయట మేపు తక్కువ లభిస్తుంది. కావున అదనపు దాణా ఇవ్వాలి వుంటుంది. పుష్టికరమైన పచ్చి మేతలు వుంటే దాణా అంత అవసరం వుండదు. పప్పుజాతి పచ్చి మేతలు ఎక్కువగా పిల్లలకు తినిపించరాదు. దీనివల్ల కడుపు ఉబ్బి గొర్రె పిల్లలు మరణిస్తాయి. కాబట్టి ఎక్కువ గడ్డి జాతి పచ్చి మేత ఇస్తూ, కాయజాతి గ్రాసాల్ని తక్కువగా ఇవ్వాలి.

దాణా మిశ్రమం స్వయంగా చేసుకుని తక్కువ మేత ఖర్చుతో పిల్లల్ని పెంచుకోవచ్చు. వ్యాపారుల వద్ద దాణా కొని పిల్లల్ని పెంచడం లాభదాయకం కాదు. గొర్రెల దాణాను సులభంగా ఇంటి వద్ద తయారు చేసుకోవచ్చు.

పాట్టీలు పిల్లల దాణా మిశ్రమం

వ.సం.	దినసులు	3 మాసాల లోపు పిల్లలకి	3-6 నెలలు	6 నెలల పై వాటికి
1.	మొక్కజొన్న / జొన్న / సజ్జ	20	30	40
2.	జయ్యపు నూక	--	20	10
3.	గోధుమ / పరి తవుడు	17	32	32
4.	పప్పు దినసుల పాట్టు	20	--	10
5.	వేరుశనగ / పొద్దుతిరుగుడు చెక్క	30	15	05
6.	శుద్ధి చేసిన చేప పాట్టు	10	--	--
7.	లవణ మిశ్రమం	02	02	02
8.	ఉప్పు	01	01	01
	మొత్తము	100	100	100

దాణా తయారీ కొరకుపైన తెలిపిన పదార్థాలు సరియైన నిష్పత్తిలో మాత్రమే వినియోగించడం వల్ల పిల్లలకు ఈ సమీకృత దాణా వల్ల మంచి పోషణ లభించి ఆరోగ్యంగా పెరుగుతాయి.

పాట్టీలు పిల్లల ఆరోగ్యపరిరక్షణ

పాట్టీలు పిల్లల్ని పరిశుభ్రమైన ప్రాంతాలలో మేపుటవలన వ్యాధుల వ్యాప్తిని నివారించవచ్చు. లేనిచో ఇతర గొర్రెల మందల నుండి వ్యాధులు సంక్రమిస్తాయి. కాబట్టి రైతులు అవసరాన్ని బట్టి చికిత్సతో పాటు ప్రతి నెల లేక రెండు నెలకొకసారి నట్టల వివరణ మందులు పాట్టీలు పిల్లలకు పశువైద్యుని సూచన మేరకు త్రాగించాలి. దీనివల్ల పాట్టీలు పిల్లలకు నట్టల వ్యాధి లక్షణాన్ని బట్టి రెండు మూడు రకాల మందుల్ని రైతులు ఇవ్వడం వల్ల అన్ని రకాల పరాన్న జీవులను సమర్థవంతంగా నిరోధించవచ్చు. లేనట్లయితే పరాన్న జీవుల వల్ల పిల్లల్లో పెరుగుదల లోపించి నాసిరకంగా ఉంటాయి.

గొర్రె పిల్లల వయస్సు 6 నెలలు వున్న వాటికి చిటుకు వ్యాధి మరియు గొంతువాపు వ్యాధి బీకాలు ఇవ్వడం వల్ల ఆ రోగాల వ్యాప్తిని నిరోధించవచ్చు. ఎండాకాలం పిల్లలు ఆరోగ్యంగా వుంటాయి. కానీ ఇతర వాతావరణ పరిస్థితుల్ని బట్టి వాటికి చలి మరియు వర్షం నుండి వ్యాధులు సంక్రమించకుండా జాగ్రత్తలు పాటించాలి.

చలి నుండి రక్షణ కొరకు మంచి గృహ వసతిని కల్పించాలి. పిల్లలు వర్షాకాలంలో ఎక్కువగా తడవడం వల్ల శ్వాసకోస వ్యాధులు వ్యాప్తి చెందుతాయి. కాబట్టి ఈ కాలంలో గొర్రెలు అనారోగ్యం బారిన పడకుండా చూసుకోవాలి. రాత్రిపూట గొర్రెపిల్లల్ని మంచులో ఆరుబయట వుంచరాదు. శ్వాసకోస వ్యాధి వల్ల పిల్లలకు దగ్గు, ముక్కురంధ్రాల నుండి ద్రవాలు కారటం జరుగుతుంది. ఈ లక్షణాలు కలిగిన వాటిని ప్రత్యేక చికిత్స జరిపి వ్యాధిని నివారించుకోవాలి.

గొర్రె పిల్లలకు చిన్న వయస్సులో పొరుడు రోగం వ్యాప్తి అధికంగా వుంటుంది. కాబట్టి తెల్ల పొరుడు రోగం గుర్తించిన వాటికి పశువైద్యుని చేత చికిత్స చేయించాలి. సకాలంలో వ్యాధులకు చికిత్సలు చేయిస్తే ఎటువంటి వ్యాధుల వల్ల గొర్రెపిల్లల్ని నష్టపోవడం ఉండదు. నిర్లక్ష్యంగా ఉండి రోగాల్ని అరికట్టలేకుంటే గొర్రె పిల్లలు సక్రమంగా పెరగక వ్యాధుల వల్ల ఎక్కువగా మరణాలు సంభవించి నష్టాల్ని పొందే అవకాశం ఉంటుంది.

పాట్టేలు పిల్లల విక్రయాలు

తొమ్మిది మాసాల వయస్సున్న గొర్రె పిల్లల్ని మాంసం కోసం విక్రయించవచ్చు. ఈ వయస్సులో పాట్టేలు పిల్లలు 25 కిలోల బరువు కలిగి వుండిన పెరుగుదల బాగా వున్నట్లుగా చెప్పవచ్చు. కానీ పాట్టేలు పిల్లలు మేతను బట్టి 20 నుండి 35 కిలోల బరువు పెరుగుతుంటాయి. కావున రైతులు పిల్లలకు నెలవారి బరువులు సరిచూసుకొని మంచి మేతను ఆహారంగా ఇచ్చిన వాటి పెరుగుదల ఆశించిన రీతిలో వుండి రైతులకు మంచి లాభాల్నిస్తాయి.

మినరల్ ట్రెక్స్

ఫైటెడ్ ఫ్లోర్

గొర్రెల పోషణలో మెళకువలు

జీవాలకు వాటి శరీర బరువు, పెరుగుదల, పాల ఉత్పత్తి మరియు చూడి దశ మొదలగు వాటిని బట్టి పోషకపు అవసరాలు ఉంటాయి. ముఖ్యంగా మొత్తం మేతలోని ఘనపదార్థం (DM) జీర్ణమయ్యే మాంసకృత్తులు (DCP) జీర్ణమయ్యే పోషక పదార్థాల (TDN) ద్వారా ఆహార అవసరాలు తీరతాయి. జీవాల పెంపకం దారులకు తగిన భూమి, నీటిపారుదల వసతి వుండి బీడి-21, పేరాగడ్డి, కొ-1, కొ-3 లాంటి బహువాల్వికపు గడ్డిని పెంచి, వాటిని చాఫ్ కట్టర్ సహాయంతో చిన్నముక్కలుగా కత్తిరించి పాకలలో పెంచబడుచున్న జీవాలను వాటికి కావలసిన ఘన పదార్థములో 70% ఈ గడ్డి ద్వారా అందించి, మిగిలిన 30% ఘన పదార్థమును దాణా మిశ్రమము లేదా పప్పుజాతికి చెందిన అలసంద, బెల్లీము, గోరుచిక్కుడు లాంటి ఎండు పశుగ్రాసము లేదా సుబాబుల్, అవిస, రైలిసిడియా లాంటి చెట్ల యొక్క ఎండు ఆకుల ద్వారా పోషించవచ్చును. జీవాలకు కావలసిన పోషక పదార్థాలను రెండు సమభాగాలుగా చేసి ఉదయం, సాయంత్రం అందివ్వాలి. దీనికి తోడు ప్రతి జీవానికి లవణ మిశ్రమము లేదా లవణ మిశ్రపు ఇటుకలను అందుబాటులో ఉంచునట్లు పాకలలో కట్టాలి.

చూడి గొర్రెలకు పచ్చిక బయళ్ళలో మేపుతో పాటు, చూడి చివరి దశ అనగా మూడు మాసాల తరువాత వాటి బరువును బట్టి 200-300 గ్రాముల దాణా మిశ్రమము ఇవ్వాలి. తద్వారా గర్భంలో పిండాలు సక్రమంగా అభివృద్ధి చెందుతాయి. లేకుంటే తక్కువ బరువు గల పిల్లలు జన్మించి, చనిపోయే అవకాశం ఎక్కువగా ఉంటుంది. దాణా మిశ్రమము అందుబాటులో లేకుంటే 450-600 గ్రాముల అవిశె, సుబాబుల్ చెట్ల ఎండు ఆకులు లేదా 350 గ్రాముల పప్పుజాతికి చెందిన ఎండు, పశుగ్రాసాన్ని ఇవ్వాలి. పాలిచ్చే గొర్రెలకు చూడి గొర్రెలకు ఇచ్చే మేపుకంటే ఎక్కువ మేపు అందేలా చూడాలి. లేకపోతే తల్లి దగ్గర పాలు సరిపడినన్ని లేక పిల్లలు సరిగ్గా ఎదగవు. సాధారణంగా 250-400 గ్రాముల దాణాను ప్రతి రోజు అదనంగా ఇవ్వాలి.

మందలో దాటడానికి ఉపయోగించే పొట్టేళ్ళు 7-9 మాసాల వయస్సులో 25-30 కిలోల బరువు ఉండాలి. వీటికి బయటి మేపుతో పాటుగా రోజూ 200-300 గ్రాముల దాణా ఇవ్వాలి. విత్తన పొట్టేళ్ళు దాటడానికి ఉపయోగించే సమయాలల్లో అదనంగా 400-500 గ్రాముల దాణా ఇవ్వాలి.

పరిపూర్ణ మేత (Complete Feed)

ఈ రకములో రైతులు తమకు అందుబాటులో ఉన్న పంట అవశేషాలను సక్రమంగా, వృధా కాకుండా జీవాల పోషణకు ఉపయోగించ వచ్చును. ఇందులో పంట అవశేషాలైన వరి, జొన్న, శెనగ కట్ట, ప్రొద్దు తిరుగుడు పువ్వు, రాలిపోయిన చెట్ల ఆకులు మొదలగు వాటిని యంత్రము సహాయంతో పొడిచేసి నూరు కిలోల మేతలో 50 కిలోల వరకు వాడవచ్చును. మిగిలిన 50 కిలోలకు గాను మొక్కజొన్న/సజ్జ/జొన్నలు, నూనె తీసిన వేరుశనగపిండి/ప్రొద్దుతిరుగుడు పిండి, వరి తవుడు, గోధుమ తవుడు మొదలగు వాటిని వాడి సంపూర్ణ మేతను తయారు చేసుకొనవచ్చును.

గొర్రెలలో పునరుత్పత్తి యాజమాన్యం

గొర్రెలలో పునరుత్పత్తికి ఉపయోగించే ఆడగొర్రెలు మరియు పాట్లేళ్ళు మంచి జాతి లక్షణాలు కల్గి ఉండి, వంశపారపర్యంగా వచ్చే వ్యాధులను కల్గి ఉండరాదు. పాట్లేలు అనేది సగం మందతో సమానం కనుక విత్తనపు పాట్లేలును జాగ్రత్తగా ఎంపిక చేసుకోవాలి.

- పునరుత్పత్తికి ఎంపిక చేసుకొనే పాట్లేలుకు ఈ క్రింది వివరించిన లక్షణాలు ఉండాలి.
- మంచి జాతి లక్షణాలను కలిగి ఉండాలి.
- సమతుల్య వృషణాలను కలిగి ఉండాలి.
- విశాలమైన ఛాతి భాగం మరియు కాళ్ళు కలిగి ఉండి, చురుకుగా ఉండాలి.
- ఒకే ఈతలో రెండు గొర్రెపిల్లలు పుట్టిన వాటి నుండి పాట్లేలు పిల్లను ఎంపిక చేసుకొని దానిని దాటించటానికి వాడితే రెండు పిల్లలు పుట్టే అవకాశం ఎక్కువగా ఉండును.
- వృషణాలు బయటివైపుకు కనిపిస్తూ మృదువుగా ఉండి, బ్రూసెల్లోసిస్ వంటి వ్యాధులను కల్గి ఉండరాదు.
- 12-15 మాసాలు వయస్సు ఉన్న పాట్లేలును మందలో దాటడానికి ఉపయోగించుకోవాలి.
- ప్రతి 25-30 ఆడగొర్రెలకు ఒక పాట్లేలును మందలో ఉండేలా చూసుకోవాలి.

గొర్రెలు ఎదకు వచ్చే సమయం

- గొర్రెలు సాధారణంగా ఋతువులను బట్టి మూడు విడతలుగా ఎదుకుస్తాయి
- మార్చి, ఏప్రిల్ - 15-20 శాతం
- జూన్, జూలై, ఆగస్టు - 70-80 శాతం
- అక్టోబరు, నవంబరు - 10-15 శాతం
- సరాసరి ఆడగొర్రె ఎదలో ఉండే సమయం 24-36 గంటలు
- పాట్లేలుతో జత కలప వలసిన సమయం-ఎదకు వచ్చిన 12 గంటల తరువాత
- చూడి కాలం 148-152 రోజులు (సరాసరి 150 రోజులు)

గొర్రెలకు (ప్లెషింగ్) అదనపు దాణా

గొర్రెలు ఎదకు వచ్చే 2-4 వారాల ముందు నుంచి రోజుకి 200-400 గ్రాముల దాణాను అదనంగా ఇవ్వాలి, ఈ దాణా తోపాటు 10-20 గ్రాముల ఖనిజ లవణ మిశ్రమమును ఇచ్చినచో గొర్రెలు త్వరగా ఎదలోనికి వస్తాయి.

ఉపయోగాలు

- ఆడగొర్రెలకు ప్లెషింగ్ ఇవ్వడం వల్ల పుష్టిగా మరియు అధిక బరువుతో కూడిన పిల్లలను ఇవ్వగలుగుతాయి.
- అండం అభివృద్ధికి, అండం విడుదలకు మరియు ఫలదీకరణకు అవసరమైన హార్మోనుల తగు మోతాదులో ఉత్పత్తి అయ్యి గొర్రెలు కట్టడానికి దోహదం చేస్తాయి.
- కొన్నిసార్లు రెండు అండాశయాలు నుంచి అండాలు విడుదలై రెండు పిల్లలు పుట్టుటకు ఎక్కువగా అవకాశం ఉండును.

- ప్లగింగ్ వలన 10-15 శాతం కట్టుకు వచ్చే ఆడగొర్రెల సంఖ్య పెరుగును.
- ఇంచుమించుగా మందలోని అన్ని ఆడగొర్రెలు ఒకేసారి ఎదకు వచ్చి కట్టడం వల్లన అన్ని ఒకేసారి ఈసుతాయి.
- ప్లగింగ్ ఇవ్వడం వల్లన, ప్రత్యుత్పత్తి వ్యవస్థలో తగిన మార్పులు చెంది, పరిమాణం పెరిగి, పిల్లలను మోయగల శక్తి వస్తుంది.
- పాట్టేలుకు కూడా బ్రీడింగ్ సీజన్లో 400-500 గ్రాముల దాణాతో పాటు 20-25 గ్రాముల ఖనిజ లవణ మిశ్రమం ఇవ్వడం వల్లన వీర్యశక్తి అధికంగా ఉండి, శుక్రకణాలు వేగంగా కదిలి, ఫలదీకరణ జరుగుటకు దోహదం చేస్తాయి.

జత కలుపు విధానం

సాధారణ ఆడగొర్రెలు 9-10 మాసాల వయస్సులో ఎదకు వస్తాయి కానీ సంవత్సరం వయస్సు వచ్చే వరకు ఆగి చూలు కట్టినచో పుట్టే పిల్లలు నిర్లిప్త శరీరం బయపుతో ఆరోగ్యంగా మరియు దృఢంగా పుడతాయి. పాట్టేలు 12-15 మాసాల సమయంలో వయస్సుకు వస్తుంది. ఈ వయస్సులో ఒక పాట్టేలును 20-25 ఆడ గొర్రెలను దాటడానికి ఉపయోగించవచ్చు.

సాధారణంగా రైతులు ఆడగొర్రెలతో పాటు పాట్టేలును ఉంచుతారు. దీనివల్ల పాట్టేళ్లు దాని రక్త సంబంధిత ఆడ గొర్రెలను దాటుట వల్లన స్వజాతి సంకరణం (ఇన్ బ్రీడింగ్) జరిగి జన్యుసంబంధిత వ్యాధులు పుట్టే పిల్లల్లో గమనించవచ్చు. కొన్ని సమయాల్లో పాట్టేళ్లు చూడితో ఉన్న వాటిని పార్లుట వలన లేదా పాడచుటం వల్ల ఈసుకొనిపోయే అవకాశం ఉంది. కనుక ఈ సమస్యలను అధిగమించడానికి విత్తనపు పాట్టేలును ప్రత్యేక పాకలో ఉంచి ఒక క్రమ పద్ధతిలో ఉదయం మరియు సాయంత్రం మాత్రము ఆడగొర్రెలతో జత కలపాలి. ప్రతి సంవత్సరానికి విత్తనపు పాట్టేళ్లు తప్పని సరిగ్గా మార్పుకోవాలి. మందలో పుట్టిన పాట్టేళ్ళను విత్తనపు పాట్టేళ్ళగా ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ ఉపయోగించరాదు.

అప్రాన్ కట్టిన టీజర్ పాట్టేలును మందలో వదలడ వల్ల ఎదలో ఉన్న ఆడగొర్రెల పైకి ఎక్కి అప్రాన్ కు ఉన్న రంగు ఆడగొర్రె వెనుక భాగానికి అంటుకోవడం వలన ఎదలో ఉన్న వాటిని గుర్తించవచ్చు. ఈ ఆడగొర్రెలను విత్తనపు పాట్టేలుతో జతపరచుకోవాలి. ఈ పద్ధతి వల్ల గొర్రెలు ఎదలోకి వచ్చినది, చూలు కట్టిన రోజు గుర్తించి నమోదు చేయుటకు సులువుగా ఉండును. మరియు గొర్రెలకు ఎటువంటి వ్యాధులు ఉన్న గుర్తించి తగిన చికిత్స అందించడం వలన తర్వాతి సీజనులో ఎదకు వచ్చి గర్భం ధరించే అవకాశం ఎక్కువ.

పైన వివరించిన పద్ధతులను పాటించడం వల్లన ప్రతి ఆడగొర్రె ప్రతి 8 నెలల సమయానికి ఒకసారి ఈని, రెండు సంవత్సరాల కాలంలో 3 పిల్లలను ఇస్తాయి.

జత కలుపు విధానం

గొర్రెలలో వచ్చే వ్యాధులు - నివారణ చర్యలు

మన రాష్ట్రంలో మాంసోత్పత్తి పెంచాలి అంటే రైతులు గొర్రెలను సక్రమంగా పోషించాలి. అంటే వాటి ఆరోగ్య పరిరక్షణ చాలా ముఖ్యం. సరైన ఆరోగ్య సంరక్షణ చేపట్టాలంటే సాధారణంగా వచ్చే వ్యాధులు, వాటి నివారణ గురించి తెలుసుకోవాలి. గొర్రెలలో మరియు మేకలలో సూక్ష్మజీవులు, సూక్ష్మజీవుల మరియు పరాన్నజీవుల వలన వచ్చు ముఖ్యమైన వ్యాధుల గురించి తెలుసుకొందాం.

పి.పి.ఆర్ (పొరుడు వ్యాధి)

ఈ వ్యాధి 'మార్బిలి' జాతికి చెందిన వైరస్ వల్ల కలుగుతుంది. "ముసర వ్యాధి" మరియు మేకల "ఫ్లేగు" అని వాడుక భాషలో వ్యవహరిస్తారు. వ్యాధి సోకిన జీవాలతో కలపడం వలన మరియు దగ్గు వల్ల వచ్చే తుంపర వలన, మలమూత్ర విసర్జకాల వలన ఆరోగ్యవంతమైన జీవాలకు ఈ వ్యాధి సోకుతుంది. ఈ వ్యాధి సోకిన జీవాలలో మరణాల సంఖ్య ఎక్కువగా ఉండి రైతులు బాగా నష్టపోతారు.

వ్యాధి లక్షణాలు

- జ్వర తీవ్రత 104-106° ఫో వరకూ జీవాలలో ఉండి, పెదవులు, బిగుళ్ళు, నోరు, నాలుక క్రింద మరియు ఆడ గొర్రెల యోని పెదవుల పైన పొక్కులు ఏర్పడతాయి.
- దగ్గు విపరీతంగా ఉండి కళ్ళు మరియు ముక్కుల నుండి నీరు కారుతూ ఉంటుంది.
- ఈ నీరు బిక్కుపడి బీమిడిగా మారటం వల్ల ముక్కురంధ్రాలు మూసుకుపోయి శ్వాస తీసుకోలేక తీవ్ర ఇబ్బందికి గురి అవుతాయి.
- పలుచని రక్తంతో కూడిన విరోచనాలను గమనించవచ్చు.
- మేత మేయకుండా మరియు నెమరు వేయకుండా జీవలు ఒక చోట ముడుచుకొని ఉండును.
- చూడితే ఉన్న గొర్రెలు మరియు మేకలలో ఈసుకుపోవడం గమనించవచ్చు.

చికిత్స మరియు నివారణ

- నాలుగు నెలలు నిండిన మేక లేదా గొర్రె పిల్లలకు పిపిఆర్ టీకాను ఇవ్వాలి. ప్రతి సంవత్సరం జనవరి మాసంలో ఈ టీకాను గొర్రెలు మరియు మేకలకు ఇవ్వాలి.
- వ్యాధి సోకిన జీవాలను మంద నుండి వేరుచేసి నీరసించి పోకుండా తగిన ఆహారం ఇవ్వాలి.
- పశువైద్యుని సలహా మేరకు ఆంటిబయోటిక్స్ ఇవ్వాలి
- క్రొత్తగా తెచ్చిన జీవాలను కొద్దిరోజులు వేరుగా ఉంచి, తరువాత మందలో కలపాలి.

గాలికుంటు వ్యాధి

ఈ వ్యాధి 'ఆపథస్' జాతికి చెందిన వైరస్ వలన వస్తుంది. ఈ వైరస్ వల్ల గొర్రెల గిట్టల మధ్య పుళ్ళు ఏర్పడి నడవటానికి ఇబ్బంది పడతాయి. ఈ వ్యాధి గాలి ద్వారా త్వరిత గతిన వ్యాపిస్తుంది. అందుచేత దీనిని 'గాలికుంటు' అని పిలుస్తారు.

వ్యాధి లక్షణాలు

- జ్వరం 105 ° వరకూ ఉంటుంది.
- నోరు మరియు నాలుకపై పుళ్లుంటాయి.
- నోటి నుండి నురగ కారుతూ ఉంటుంది.
- జీవాలు మేత మేయలేవు మరియు నెమరు వేయలేవు.
- గిట్టలు మెత్తబడి పుండ్లు అవుతాయి. చూడి జీవాలు ఈసుకుపోతాయి.

చికిత్స

- నోటి పుండ్లకు బోరిక్ పొడరు మరియు గ్లిజరిన్ కలిపి పూయాలి.
- కాలి గిట్టల మధ్య పుండ్లను పాటాషియం పర్మాంగనేట్ ద్రావణంతో కడిగి ఈగలు మరియు దోమలు వాలకుండా వేప నూనె లేదా లొరెక్సేన్ ఆయింట్మెంట్ పూయాలి.
- వ్యాధి సోకిన తరువాత జీవాలలో వ్యాధి నిరోధక శక్తి తగ్గి సూక్ష్మజీవులు ఆశిస్తాయి. దీని వలన పుడ్లలో బీము ఏర్పడి మిక్సిబ్రి సీరసిస్తాయి.
- ఇది నివారించుటకు పశువైద్యుని సలహాతో "అంటిబయోటిక్" మందులను వాడుకోవాలి.

నివారణ

- మార్చి మరియు సెప్టెంబరు నెలలలో వ్యాధి నిరోధక టీకాలు వేయించాలి.

మశూచి వ్యాధి

గొర్రెలకు మరియు మేకలకు సోకే అంటువ్యాధులలో ఇది చాలా ముఖ్యమైనది. ఈ వ్యాధిని వాడుక భాషలో అమ్మోరు, అమ్మతల్లి మరియు బొబ్బిరోగము అని వ్యవహరిస్తుంటారు. ఈ వ్యాధి పాక్స్ (ప్రవవజా జూశీజా) వైరస్ వలన వస్తుంది. ఈ వ్యాధి ఎండాకాలంలో ఎక్కువగా వ్యాప్తి చెందుతుంది. వ్యాధిగ్రస్త జీవాలు ఆరోగ్యవంతమైన జీవాల మందను కలవడం ద్వారా, వ్యాధికారక సూక్ష్మజీవులతో కలుషితమైన మేత, నీరు, గాలి, దాణా మరియు నీటి తొట్టెలు మరియు ఇతర పరికరముల ద్వారా వ్యాధి అతి త్వరగా వ్యాప్తి చెందుతుంది.

వ్యాధికారక సూక్ష్మజీవులు గొర్రెలు / మేకల శరీరంలోకి ప్రవేశించిన 2-14 రోజులలోపు వ్యాధి లక్షణాలను గమనించవచ్చు, వ్యాధి తీవ్రతను బట్టి మశూచి వ్యాధిని ప్రాణాంతక రకం మరియు నిరపాయమైన రకాలుగా విభజించవచ్చు.

ప్రాణాంతక రకం

- జ్వర తీవ్రత 106-107°F వరకు ఉండును.
- పాక్కులు నోటి లోపల మరియు జీర్ణాశయ లోపలి భాగంలో కనపడతాయి.
- కొన్ని జీవాలు పాక్కులు ఏర్పడక ముందే చనిపోతాయి.
- ఈ పాక్కులు ఊపిరి తీత్తులలో ఏర్పడి ఊపిరి తీసుకోవటం చాలా కష్టమై విపరీతంగా దగ్గుతూ ఉండును.

- ఈ రకము వ్యాధి ఎక్కువగా పిల్లలలో కనిపిస్తుంది.
- మరణాల శాతం కూడా ఎక్కువగా ఉండును.

నిరపాయమైన రకం

- పాక్కులు చర్మంపైన వెంట్రుకలు లేని భాగాలలో స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.
- వ్యాధి తీవ్రత తక్కువగా ఉంటుంది.
- సాధారణంగా ఈ వ్యాధి రకం పెద్ద జీవాలలో ఎక్కువగా గమనించవచ్చు.
- ఆడ గొర్రెలలో పాదుగు మీద పాక్కులు వచ్చి బితికి పుండుగా మారి పాదుగు
- వాపుకి కారణం అవుతుంది.

నివారణా చర్యలు

- గొర్రెలు మరియు మేకలకు ఆగస్టు నెల నుంచే వ్యాధి నిరోధక టీకాలు వేయించుకోవాలి.
- వ్యాధి ప్రబలి ఉన్న ప్రాంతాల వైపు జీవాలను మేపుకు తీసుకెళ్ళకూడదు. అలాగే వ్యాధి సోకిన గొర్రెలను కూడా మేపుకు తీసుకెళ్ళకూడదు.
- వ్యాధి నిరోధక శక్తి తల్లి నుండి పిల్లలకు సంక్రమించుటకు జున్నుపాలు త్రాగించాలి.
- తేలికగా జీర్ణమయ్యే ఆహారాన్ని ఇవ్వాలి.
- చనిపోయిన జీవాలను ఊరికి దూరంగా గొయ్యి తీసి సున్నం వేసి పూడ్చి పెట్టాలి.
- జీవాలు చనిపోయిన ప్రదేశాన్ని మరియు మేత, నీటి తొట్టెలను క్రిమి సంహారక మందులతో శుభ్ర పరచుకోవాలి.

నీలి నాలుక వ్యాధి

ఈ వ్యాధి అర్బీ వైరస్ అనే సూక్ష్మజీవి సూక్ష్మజీవి వలన కలుగుతుంది. ఈ వ్యాధిని ఎక్కువగా గొర్రెలలో చూడవచ్చు. ఈ వ్యాధి ఒక జీవం నుండి మరొక జీవానికి “క్యూలికాయిడెస్” అనే దోమకాటు ద్వారా వ్యాపిస్తుంది. వ్యాధికి కారణమైన వైరస్, క్యూలికాయిడెస్ అనే దోమలోనికి వ్యాధిగ్రస్త జీవాన్ని కుట్టినప్పుడు ప్రవేశిస్తుంది. వ్యాధికారక వైరస్ క్యూలికాయిడెస్ దోమ లోనికి ప్రవేశించిన 10 రోజుల తరువాత మరొక జీవాన్ని కుట్టినప్పుడు ఆ జీవంలో వ్యాధిని కలుగజేస్తుంది. సాధారణంగా ఈ వ్యాధికి జూలై నుండి డిసెంబరు నెలల్లో గమనించవచ్చు.

వ్యాధి లక్షణాలు

- క్యూలికాయిడెస్ దోమ కుటిని వారం రోజులలో వ్యాధి లక్షణాలు కనిపిస్తాయి.
- జీవం శరీర ఉష్ణోగ్రత 105-106 డిగ్రీల ఫారెన్ హీట్ వరకు ఉంటుంది.
- గొర్రెల పెదవులు, బిగుళ్ళు, పై దవడ మరియు నాలుక వాచిపోయి, ఎర్రబడి ఉండును.
- నోటి నుండి చొంగ లేక నురగ కారడాన్ని గమనించవచ్చు.

- నోటిలోపల భాగంలో పుండ్లు ఏర్పడి నీరు త్రాగలేకపోవడం మరియు మేత
- తినలేకపోవడం వలన గొర్రెలు నీరసించిపోతాయి.
- కాళ్ళ గిట్టలకు కొంచెము పై భాగమున నొప్పి ఉండి నడవటానికి ఇబ్బంది పడతాయి.
- ముక్కు లోపలి భాగంగా కూడా ఎర్రబడి, బీమిడి కారుతూ, బీమిడి ముక్కు లోపలి భాగంలో ఎండిపోయి, శ్వాస తీసుకోవడానికి ఇబ్బంది పడతాయి.

చికిత్స మరియు నివారణ

- వ్యాధి సాకిన జీవాలకు తేలికగా జీర్ణమగు, గంజిలాంటి ఆహారం ఇవ్వాలి.
- నోటి పుండ్లను శుభ్రముగా కడిగి డాక్టరు సలహా మేరకు ఆంటీబయోటిక్స్ ఇవ్వాలి.
- వర్షాకాలంలో కొట్టం మరియు పరిసర ప్రాంతాలలో వేప ఆకు పాగను వేయడం వలన దోమల ఉధృతిని తగ్గించుకోవాలి.
- గుంటల యందు మురికినీరు నిలువ ఉండకుండా జాగ్రత్తపడాలి.
- వర్షాలు పడక ముందు వ్యాధి నిరోధక టీకాలు వేయించాలి.

మూతిపుండ్ల వ్యాధి

ఈ వ్యాధి పారాపాక్స్ వైరస్ వలన సంభవిస్తుంది. ఈ సూక్ష్మాతి సూక్ష్మజీవులు చర్మపు పొక్కులలో వుండి పెదవుల పైన మరియు నోటి యందు గాయాలైనప్పుడు శరీరంలోకి ప్రవేశిస్తుంది.

వ్యాధి లక్షణాలు

- ముఖ్యంగా ఈ పొక్కులు పెదవుల పైన మరియు ముఖముపైన ఎక్కువ కనిపించును.
- పొక్కులు పెదవులంతా వ్యాపించి ఆహారము తీసుకొనుటకు కష్టమవుతుంది.
- ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా 4 నుండి 5 మాసాల గొర్రె/మేక పిల్లలలో సాకుతుంది. పెద్ద గొర్రెలలో అంతగా వ్యాపించదు.

చికిత్స

- మూతి పుండ్లను పర్కాంగనేట్ ద్రావణముతో శుభ్రము చేయాలి.
- డాక్టరు సలహాతో ఆంటీ బయోటిక్ మందులను వాడాలి.
- తేలికగా జీర్ణమయ్యే గంజి త్రాగించాలి.

పుట్-రాట్/కాలి పుండు వ్యాధి

ఈ వ్యాధి “పూజో బ్యాక్టీరియా నెక్రోపోరం” మరియు “డైఫ్టెరియా టోక్సన్” అనే సూక్ష్మజీవుల వలన వస్తుంది. ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా వర్షాకాలంలో, చిత్తిడి నేలపై మరియు వరికోతల తరువాత గొర్రెలు / మేకలలో ఈ వ్యాధిని గమనించవచ్చు. ఈ సూక్ష్మజీవులు జీవాల యొక్క కాలిగిట్టలకు సోకి, గొట్టలలోని కణజాలాన్ని జీర్ణం చేయుట వలన మెత్తగా మారతాయి. పెరిగిన గిట్టలను తరచుగా కత్తిరించకపోవడం వలన లేదా జీవాలకు తగినంత స్థలం లేకపోవడం వలన కూడా ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా ప్రబలి అవకాశం ఉంటుంది. వ్యాధిసోకి కోలుకున్న 5-10 శాతం జీవాలు దీర్ఘకాలిక హాహుకాలుగా మారి, మిగతా జీవాలకు ఈ వ్యాధిని వ్యాపింపజేస్తాయి.

వ్యాధి లక్షణాలు

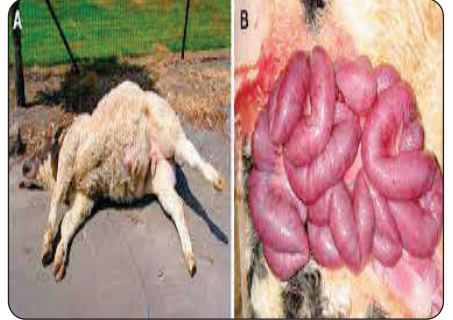
- కాలి గిట్టల మధ్య ఎర్రగా వాచి, చెడు వాసన వస్తూ వుండును.
- కాలి గిట్టల మధ్య నొప్పి వలన సరిగ్గా నడవలేకపోయి, మేత సరిగ్గా తినలేకపోవడం వలన బరువు తగ్గి నీరసంగా ఉంటాయి.
- ఈ వ్యాధికి పర్యవసానంగా చికిత్స మరియు నివారణ ఖర్చులు పెరుగుతాయి మరియు
- కొన్ని సందర్భాలలో జీవాలను తక్కువ ధరకి అమ్మవలసి వచ్చి రైతుకి చాలా నష్టం వాటిల్లుతుంది.
- అశ్రద్ధ చేసినచో గిట్టలు ఊడిపోయే ప్రమాదమున్నది.

నివారణ

- జీవాలను కొనేటప్పుడు చాలా జాగ్రత్తగా ఎంపిక చేసుకొని కొనాలి. క్రొత్తగా కొన్న జీవాలను 30 రోజులు వేరుగా ఉంచి గిట్టలను పరిశీలించి మందలో కలుపుకోవాలి.
- వర్షాకాలంలో గిట్టల శుభ్రతకు జంకు సల్ఫేట్ ఫుడ్ బాత్ లను ఏర్పాటు చేసుకోవాలి.
- పెరిగిన గిట్టలను సకాలంలో కత్తిరించుకోవడం మరియు జీవాలకు సరిపడినంత స్థలాన్ని కేటాయించాలి.
- సరిగ్గా నడవలేని జీవాలను మంద నుండి వేరు చేసి డాక్టరు సలహాతో తగిన చికిత్స అందచేయాలి.

చిట్టకు వ్యాధి

ఈ వ్యాధి “క్లాస్టిడియం పర్ఫిన్జెన్స్” అనే సూక్ష్మజీవి వలన కలుగుతుంది. ఈ సూక్ష్మజీవులు సాధారణంగా గొర్రెల ప్రేగులలో తక్కువ సంఖ్యలో ఉంటాయి. తొలకరి వర్షాలు కురిసిన పిమ్మట ఎక్కువగా వచ్చిగడ్డి తినడం వలన లేదా ఎక్కువ దాణాను తినడం వలన సూక్ష్మజీవులు ప్రేగుల యందు ఎక్కువగా వృద్ధి చెద్ది “ఎప్సిలాన్” అనే విషవదార్థాన్ని విడుదల చేయడం వలన జీవాలకు ఈ వ్యాధి వస్తుంది. ఈ వ్యాధి సాధారణంగా లేత వయసులో ఉన్న జీవాలలో మరియు బలమైన ఆరోగ్యంగా అగుపించే వాటిలో ఎక్కువగా గమనించవచ్చు.

వ్యాధి లక్షణాలు

- వ్యాధి తీవ్రంగా ఉన్నప్పుడు, గొర్రెలు ఎగిరిపడి గిల గిలా కొట్టుకొని పక్క కొరుకుతూ జగుసుకొని చనిపోతాయి.
- వ్యాధి తీవ్రత తక్కువగా ఉన్నప్పుడు గొర్రెలలో 104-106 డిగ్రీల ఫారన్ హీట్ జ్వరం ఉండి, గడ్డి తినడం మానేస్తాయి.
- పొట్ట భాగాన్ని కాళ్లతో కొట్టుకోవడం, తరుచుగా క్రిందికి పైకి లేవటం మరియు ప్రక్కకి తిరిగి పడుకోవడం వంటి లక్షణాలను గమనించవచ్చు.
- కొన్నిసార్లు మొదట మలబద్ధకం ఏర్పడి, తరువాత మెత్తని పేడ వేయడం గమనించవచ్చు.
- వ్యాధితో చనిపోయిన గొర్రెలలో మూత్రపిండాలు లావుగా మరియు మెత్తగా మారిపోతాయి.

నివారణ చర్యలు

తొలకరి వర్షాలకు ముందు మూడు నెలల వయసు నిండిన గొర్రె పిల్లలకు చిట్టకు వ్యాధి నిరోధక టీకాలు తప్పనిసరిగా వేయించాలి. టీకాలు వేయించే ముందు తప్పనిసరిగా నట్టల నివారణ మందు త్రాగించాలి.

దొమ్మ రోగం

ఈ వ్యాధి “బ్యాసిల్లస్ ఆంథ్రాసిస్” అనే సూక్ష్మజీవి వలన కలుగును. ఈ సూక్ష్మజీవి పశువు శరీరం నుండి వాతావరణం లోకి రాగానే బీజాంశాలు (స్పోర్స్)గా మారి భూమిలో 40-50 సంవత్సరాలు జీవించి ఉంటాయి. ఈ స్పోర్స్ కలిసిన నీరు త్రాగుట వలన మరియు మేత తినుట వలన గొర్రెలలో ఈ వ్యాధికి గమనించవచ్చు. ఈ వ్యాధి పశువుల నుండి మనుష్యులకు సోకే అవకాశం ఉంది.

వ్యాధి లక్షణాలు

- వ్యాధి తీవ్రత ఎక్కువగా లేని గొర్రెలలో జ్వరం ఉంటుంది.
- శ్వాస తీసుకోవడం కష్టంగా ఉంటుంది.
- సరిగ్గా తినలేకపోవడం మరియు నెమరు వేయకపోవడం గమనించవచ్చు.
- సాధారణంగా లక్షణాలు కనపడకుండానే, జీవాల ముక్కు నోరు మరియు ఇతర జననేంద్రియ రంధ్రాల ద్వారా ఎల్లటి రక్తం కాలి చనిపోతాయి. రక్తం గడ్డ కట్టకుండా ఉండును.

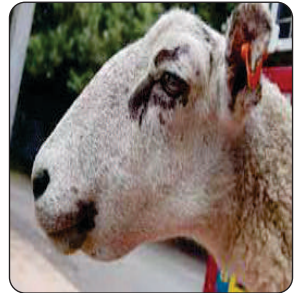
నివారణ చర్యలు

- వ్యాధి లక్షణాలు గమనించిన వెంటనే పశువైద్యుని సంప్రదించి చికిత్స చేయించుకోవాలి.
- గొర్రెలు చనిపోయినట్లయితే ఎట్టి పరిస్థితులలోను కోయరాదు. మరియు ఆరుబయట ప్రదేశాల్లో వేయకూడదు.
- చనిపోయిన గొర్రెలను లోతైన గుంటతీసి, పూడ్చి పైన పార్కాలిక్ ద్రావణంను చల్లాలి. తరువాత సున్నం చల్లి మట్టితో పూడ్చిపెట్టాలి.
- వ్యాధిగ్రస్త జీవాలు వున్న ప్రాంతాన్ని క్రిమినాశక మందులలో శుభ్రపరచుకోవాలి.
- వ్యాధి ఉన్న ప్రాంతంలో సంవత్సరానికి ఒకసారి వ్యాధి నిరోధక టీకాలు తప్పక వేయించాలి.

కార్షపు జలగ వ్యాధి

ఈ వ్యాధి “ఫేసియోలా హెపాటికా” మరియు “ఫేసియోలా జైజాంటిక” అను జలగ వలన కలుగుతుంది. ఈ జలగలు కాలేయాన్ని ఆశిస్తాయి. అందుకని ఈ వ్యాధికి కార్షపు జలగ వ్యాధి అని అంటారు.

గొర్రెలు మరియు మేకలు నీరు నీలిచి వున్న పచ్చిక బయళ్ళలో, వర్షపు నీరు నిల్వ ఉన్న ప్రదేశాలలో మేసినప్పుడు లేదా నీరు త్రాగినప్పుడు ఈ వ్యాధి వస్తుంది.

గొర్రెలు నీరు నిల్వ ప్రాంతాలలో మేసినప్పుడు ఆ ప్రాంతాలలో ఉండు నత్తలలో పరాన్నజీవి వృద్ధి చెంది, వాటి నుండి నీళ్ళలోకి విడుదల అవుతాయి. నీళ్ళలో ఈదుతున్న సర్కేరియా లార్వాలు గడ్డి పరకలను ఆశించి మెటాసర్కేరియాగా మార్పు చెంది గొర్రెలలోకి మేత / నీరు ద్వారా ప్రవేశిస్తాయి. గొర్రెలలోకి చేరిన మెటాసర్కేరియా లార్వాలు, ప్రేగు గోడలలోంచి పాకుతూ ఉదర కుహరాన్ని చేరుకుని అక్కడ నుంచి కాలేయాన్ని చేరుకుని వ్యాధిని కలుగజేస్తాయి.

వ్యాధి లక్షణాలు

ఈ వ్యాధి రెండు రకాలుగా కనబడుతుంది. 1. తీవ్రవ్యాధి, 2. దీర్ఘకాలిక వ్యాధి

1. తీవ్ర వ్యాధి

ఈ రూపంలో గొర్రెలు ఆకస్మిక మరణాలకు గురవతాయి. ఈ రూపంలో జలగలు కాలేయాన్ని పూర్తిగా విధ్వంసం చేయడం వలన మరణాలు సంభవిస్తాయి.

2. దీర్ఘకాలిక వ్యాధి

ఈ రూపంలో క్రమేణా బరువు తగ్గి గొర్రెలు రక్తహీనతకు లోనవుతాయి. రక్తహీనత వలన క్రింది దవడలో నీరు చేరి దవడ వాచి వుంటుంది.

నివారణ

గొర్రెలకు కార్జుపు జలగ నివారణ మందులు త్రాగించాలి. నత్తలు ఉన్నచోట కాపర్స్ లేట్ మందును నీటిలో కలపాలి.

పొట్టజలగ వ్యాధి

ఈ వ్యాధి ఫారంఫిస్టోమ్ అనే పొట్ట జలగల వలన కలుగుతుంది. ఈ వ్యాధి నీరసంగా, శక్తి తక్కువగా ఉన్న గొర్రె పిల్లలో ఎక్కువగా కలుగుతుంది. పొట్ట జలగల లార్వాలు చిన్నప్రేగులకు అతుక్కుని వుండి, రాపిడి కలిగించడం వలన నీళ్ళ విరోచనాలు అవుతాయి. ఈ వ్యాధిలో రెండు రకాలు లక్షణాలను గమనించవచ్చు.

1. తీవ్రవ్యాధి

విపరీతమైన నీళ్ళ విరోచనాలు, మేత తినలేకపోవుట, తీవ్ర రక్తహీనత, పొట్ట క్రింద మరియు దవడ క్రింద నీరు పట్టి ఉబ్బటం, చనిపోవడం జరుగుతుంది.

2. దీర్ఘకాలిక వ్యాధి

వ్యాధి లక్షణాలు పెద్దగా కనిపించవు. క్రమేణా మేత మేసినా నీరసించిపోతూ వుంటాయి. రక్తహీనతతో బలహీనంగా ఉంటాయి.

నివారణ

గొర్రెలకు నట్టల నివారణ మందులు త్రాగించాలి.

హీమాంకోసిస్ వ్యాధి

ఈ వ్యాధి గొర్రెలలో, మేకలలో ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఈ వ్యాధి కారక జీవులు పొట్ట నందుండి రక్తమును పీల్చుకొనుట ద్వారా రక్తహీనత కలుగజేస్తాయి. ఈ పరాన్నజీవుల గ్రుడ్లు పేడ ద్వారా నేలపైకి చేరి తిరిగి కలుషితమైన నీరు, ఆహారము ద్వారా శరీరములోనికి ప్రవేశిస్తాయి. గొర్రెపిల్లలో ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది.

వ్యాధి లక్షణాలు

- పరాన్నజీవులు కడుపు నందు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు గొర్రెపిల్లలు ఎటువంటి లక్షణములు చూపించకుండా చనిపోతాయి.
- కంటిలోపలి పొర పాలిపోయి ఉంటుంది.

- దవడ క్రింద నీరు చేరుతుంది.
- ఆకలి మందగించి నీరసంగా ఉంటాయి. క్రమేపి బరువు కోల్పోతాయి.

నివారణ

- పెద్దను ఎప్పటికప్పుడు శుభ్రపరుచుకోవాలి. అదేవిధంగా తడిగా ఉండకుండా జాగ్రత్త తీసుకోవాలి.
- పెద్ద వాటిని చిన్నపిల్లను ఒకేచోట మేపరాదు.
- పేడ పల్లెళ్ల చేయించి తరువాత సరియైన నట్టల మందును తప్పక త్రాగించవలెను.

స్వమోనియా

ఈ వ్యాధి చలి మరియు వర్షాకాలంలో గొర్రెపిల్లలు మరియు గొర్రెలలో కనబడుతుంది. మొదట జలుబు, ముక్కువ వెంట నీరు కారడం జరుగుతుంది. తర్వాత బాక్టీరియా వలన వ్యాధి తీవ్రత ఎక్కువ అవుతుంది

వ్యాధి లక్షణాలు

- వ్యాధి సోకిన తర్వాత జీవాలు తీవ్రమైన జ్వరంతో బాధపడతాయి. (106-107 డిగ్రీల ఫారన్ హీట్ వరకు)
- ముక్కు నుంచి వచ్చు నీరు తర్వాత బీమిడిగా మారుతుంది.
- రాత్రి సమయాలలో జీవాలు తీవ్ర దగ్గుతో బాధపడతాయి.

నివారణ

- ముర్చ పాలు తప్పక త్రాగించాలి.
- చలి వాతావరణ నుంచి జీవాలను కాపాడుకోవాలి.
- చిన్న గొర్రెపిల్లలను గడ్డి లేదా గోనెపట్టాలపై పడుకోబెట్టాలి.
- పుష్టి కరమైన ఆహారం ఇవ్వాలి.
- డాక్టరు సలహాతో ఆంటిబయోటిక్ ఇవ్వాలి.

గొర్రె లలో వ్యాధి నిరోధక టీకాల పట్టిక

వ.సం.	టీకా	ఇవ్వవలసిన సమయం
1.	దొమ్మ రోగం	సంవత్సరానికి ఒకసారి వ్యాధి సోకిన ప్రాంతాలలో టీకా వేయించాలి.
2.	గొంతువాపు వ్యాధి	తొలకరి వర్షాలకు ముందు
3.	చిటుకు వ్యాధి	మొదటి టీకా మే నెలలో మరియు బూస్టర్ టీకా మొదటి టీకా వేసిన 15 రోజుల తర్వాత తప్పని సరిగా వేయించాలి.
4.	జబ్బవాపు వ్యాధి	తొలకరి వర్షాలకు ముందు
5.	పారుడు వ్యాధి (పి.పి.ఆర్.)	సంవత్సరానికి ఒక్కసారి వేయించాలి
6.	గాలికుంటు వ్యాధి	సెప్టెంబరు మరియు మార్చి మాసాల్లో వేయించాలి.
7.	మశూచి / అమ్మతల్లి	డిసెంబరు మాసంలో వేయించాలి.
8.	శ్వాస కోశవ్యాధి	జనవరి మాసంలో వేయించాలి.

జాతీయ మాంస పరిశోధనా సంస్థ
చెంగిచర్ల, హైదరాబాద్ వారి ఆర్థిక సహకారం